

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1\(29\)-18](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1(29)-18)

Семенець-Орлова Інна Андріївна,

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, e-mail: innaorlova@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-9227-7426>

Semenets-Orlova Inna Andriivna,

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Head of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, Frometivska str., 2, e-mail: innaorlova@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-9227-7426>

Беленюк Жан Венсанович,

аспірант кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, e-mail: kafedrapa@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-1324-5563>

Beleniuk Zhan Vensanovych,

Postgraduate Student at the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, st. Frometivska, 2, e-mail: kafedrapa@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-1324-5563>

РОЛЬ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Анотація. Аналіз комунікації у сфері правозахисної діяльності є актуальною науковою проблемою в умовах динамічної інформаційної комунікації у суспільно-політичному просторі. Мета дослідження – аналіз адвокатського запиту як засобу отримання публічної інформації. Звертається

увага на низку проблем, які ускладнюють процес подання адвокатського запиту та належне використання адвокатом даного механізму і процедури.

Адвокатський запит – це один із інструментів захисту фізичних і юридичних осіб від протиправної діяльності державних органів та інших осіб. У ході експертного інтерв'ювання нами встановлено актуалізацію використання адвокатського запиту у реаліях сучасної України, що було підтверджено і статистичною інформацією. У той же час опитані експерти зазначили – наразі є потреба наділенням права на отримання інформації, що містить державну таємницю, органи адвокатури. Потрібно наголосити, що спеціальне законодавство конкретно визначає коло тих осіб, які мають право на отримання адвокатського запиту, які становлять, наприклад, державну таємницю. Такими, зокрема, можуть бути органи внутрішніх справ, органи прокуратури, податкової інспекції.

Органи публічної влади, місцевого самоврядування, керівники установ, організацій, громадських об'єднань, до яких направляється адвокатський запит, повинні не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту підготувати і передати адвокату означену інформацію, копії документів, окрім інформації з обмеженим доступом та тих копій документів, в яких знаходиться інформація з обмеженим доступом.

У цій статті пропонуємо здійснити порівняльний характер та розглянути питання щодо доступу до адвокатського запиту українських працівників та польських фахівців. У результаті дослідження виявлено проблеми і надано пропозиції щодо спрощеної процедури подання адвокатського запиту як засобу правової комунікації в сфері правозахисної діяльності.

Ключові слова: публічна інформація, доступ до публічної інформації, адвокатський запит, конфіденційна інформація, безоплатна правова діяльність (БПД).

THE ROLE OF ADVOCATE'S LETTER OF ENQUIRY AS A MEANS OF COMMUNICATION

Abstract. Analysis of legal communication in the field of advocacy is currently a topical research problem in the context of dynamic information communication in the socio-political space. The aim of the study is to analyse the advocate's letter of enquiry as a means of obtaining information by advocates to carry out their professional activity. Attention is drawn to a number of issues that complicate the process of submitting advocate's letter of enquiry and the proper use of this mechanism and procedure by an advocate. Ratification of the EU-Ukraine Association Agreement opens up new prospects not only for Ukrainian and European producers, but also provides for interesting objectives for advocates to consult the private sector in the process of building new markets. In this article, we propose to make a comparison and consider the issue of access to the advocate's letter of enquiry of Ukrainian and Polish specialists. As a result of the research, problems were identified and proposals were made for a simplified procedure for submitting an advocate's letter of enquiry as a means of legal communication in the field of advocacy.

There is a current need to simplify the procedure for submitting an advocate's letter of enquiry as a means of legal communication in the field of advocacy. In particular, the documents must be sent electronically within the specified deadline of at least 5 working days from the date of submission. The role of an advocate's letter of enquiry in the field of advocacy is a type of communication: communication and selection of explanations, as well as obtaining information through an advocate's letter of enquiry to the relevant body.

The markets for advocacy and legal services in Poland and Ukraine have much in common, while being developed gradually moving to EU standards in this area. However, Poland, unlike Ukraine, has already declared a monopoly of advocates on the representation of interests in courts (with certain exceptions), which is reflected in the Law on Advocacy and Procedural Codes. Ukraine's advocacy is still facing a difficult path of reforms, which will introduce a monopoly of advocates on representing the client's interests in court, improve the guarantees of advocacy and the prestige of the legal profession as a whole.

Key words: public information, access to public information, advocate's letter of enquiry; confidential information; free legal aid.

Вступ. Однією з умов інтеграції України до Європейського Союзу є побудова системи адвокатури та створення законодавства щодо її організації і діяльності, норми якого відтворювали б модель демократичного правового інституту адвокатури. Оскільки лише за умови належного

функціонування інституту адвокатури можливий розвиток демократії та верховенства права.

За таких умов дослідження проблем ролі адвокатського запиту як засобу правової комунікації в сфері правозахисної діяльності організації та діяльності цього правозахисного інституту,

зокрема, проблем відповідальності адвокатів перед клієнтом, є актуальним в контексті відповідності законодавства України європейським стандартам.

Варто відзначити оновлення нормативного забезпечення у даній сфері. Законодавче врегулювання було удосконалено із прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в якому адвокатському запиту присвячена стаття 24 (Про адвокатуру та адвокатську діяльність). Згідно з ЗУ «Про доступ до публічної діяльності», публічною є відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень (Ст. 1) (Про доступ до публічної інформації).

Згідно із частиною першою ст. 24 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зі змінами та доповненнями (далі – Закон № 5076) від 05 липня 2012 року № 5076-VI, адвокатський запит – це письмове звернення адвоката до органу державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту (Higher school of Advocacy NAAU, 2020). Зазвичай до адвокатського запиту додаються копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, посвідчені адвокатом, ордери чи доручення органу (установи), що уповноважені законом на надання безоплатної правової допомоги. Існує заборона вимагати від адвоката подання інших документів разом з адвокатським запитом. Адвокатський запит не може стосуватися надання роз'яснень певних положень законодавства. Надання адвокату копій документів, інформації, отриманих під час здійснення кримінального провадження, здійснюється у встановленому кримінальним процесуальним законом порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Як показує практика щодо адвокатських запитів у 51% випадків, у результаті подання адвокатського запиту було отримано формальну відповідь від органів державної влади (Чебаненко, 2003).

Сучасні вітчизняні дослідники у своїх працях висвітлюють питання ефективності адвокатського запиту у системі забезпечення доступу

до публічної інформації. О. Чебаненко вказує на прикрий факт того, що податкова інспекція наділена можливістю отримувати таку інформацію, а адвокатура (базовою функцією якої і є захист інтересів клієнта), позбавлена цього права (Чебаненко, 2003).

На думку В. Гвоздій, найбільш повною мірою забезпечення прав громадян, юридичних осіб, які звертаються до адвокатів за запитами стосовно надання юридичної допомоги, має бути співвіднесено із забезпеченням страхування ризику професійної відповідальності самого адвоката (Гвоздій, 2012).

Дослідниця Д. Прокоф'єва вважає, що страхування відповідальності адвокатів зробить можливими більшою мірою забезпечення і захист майнових інтересів громадян, яких вони захищають. Окрім цього, існує можливість укладати договори з майновою відповідальністю адвоката з довірцями за результат у справі. Таким результатом може бути і задоволення, і відмова у задоволенні позову (Прокоф'єва, 2017).

Керівниця правового клубу Pravocator Б. Калюжна вважає, що робота системи безоплатної правової допомоги України, порівняно з Польщею, суттєво відрізняється (Provocator, 2020). Вона вважає, що Україні варто більш належно використати потенціал своєї правової системи у процесі реалізації євроінтеграційних намірів. Зокрема, в Польщі безоплатна правова допомога надається таким особам: молоді до 26 років, старшим людям від 65 років, отримувачам соціальної допомоги, членам багатодітних родин, іншим чітко означеним категоріям (ветеранам, комбатантам, жертвам катастроф та аварій тощо). Також варто зазначити, що польське законодавство не встановлює обмежень щодо доступу до безоплатної правової допомоги для осіб, які не є громадянами Польщі.

Дослідниця Б. Калюжна ділиться польським досвідом надання правової допомоги. У Польщі правова допомога може надаватися у вигляді: інформування; консультування щодо правових способів розв'язання проблем; супроводу у складанні листів/заяв, що стосуються правових питань; складанні заяви про звільнення від судового збору (Provocator, 2020).

Вітчизняні дослідники наголошують, що, поряд з тим, система безоплатної правової допомоги в Україні насправді є однією з найкращих у Європі та світі (Коренюк, 2018). Це пояснюється головним чином великою кількістю одержувачів БПД. Польська система БПД також має великий потенціал, але поки що вона має незначний ефект. Серед усіх осіб, хто має право

на безкоштовну допомогу, користуються нею лише 2-3%.

Метою статті є аналіз засобів оприлюднення адвокатського запиту на отримання доступу до публічної інформації, аналіз контексту, який заважає або ускладнює цей доступ.

Методи дослідження. Процедура дослідження передбачала застосування у логічній послідовності низки дослідницьких прийомів. Процес дослідження було розпочато на основі прийому концептуального аналізу виокремленої у статті проблематики. Це дозволило ідентифікувати функціональні можливості адвокатського запиту та проаналізувати його на вітчизняному та світовому ринку. Цей прийом було посилено використанням загальних наукових методів. Структурно-функціональний аналіз був використаний у глобальному розрізі вивченні даної проблематики ролі адвокатського запиту як засобу правової комунікації в сфері правозахисної діяльності. Метод контент-аналізу був використаний у дослідженні законодавчої бази.

Наступним етапом процедури дослідження було використання якісних соціологічних методів та кількісних методів аналізу статистичної інформації, збору емпіричних даних для чіткої характеристики проблемної ситуації адвокатського запиту як засобу правової комунікації. Методи якісної обробки даних (статистики адвокатських послуг, які вони надають, різних методів класифікації, диференціювання проблем у сфері консультування громадян) було засновано на певних характеристиках дослідження ролі адвокатських послуг. Емпіричний дослідницький метод дозволив отримати наукові факти впродовж спостереження адвокатських запитів діагнозу вітчизняного та світового ринку послуг, а саме кількості адвокатських запитів, освіченості фахівців щодо надання консультації.

У ході дослідження було застосовано метод експертного інтерв'ювання для аналізу процедурних особливостей та перспектив застосування адвокатського запиту в сучасній Україні. Метод глибинного (експертного) інтерв'ю передбачав індивідуальні зустрічі з представниками певних цільових груп з метою вивчення їх поглядів та ставлення до соціального контролю в Україні. Таке інтерв'ю проводиться з використанням відкритих питань. Воно дозволило виявити глибоке ставлення цільової аудиторії до проблемних питань, а саме: думки, мотиви, почуття, ідеї, погляди респондентів. Процедура організації та проведення глибинного інтерв'ю

включала такі етапи: складання плану глибинного інтерв'ю для кожної з визначених цільових груп; процес планування та підготовки до інтерв'ю; організація та проведення інтерв'ю; обробка та аналіз отриманих результатів; підготовка звіту.

Етап планування та підготовки до співбесіди передбачав встановлення контактів з активними адвокатами. Після цього був використаний метод «снігової кулі» для пошуку респондентів. Основні критерії відбору респондентів для глибинних інтерв'ю: 1) належність до визначеної професійної групи; 2) здатність надавати якісну, детальну та надійну інформацію про процес соціального контролю, доступність та мотивація до участі (за результатами попереднього співбесіди); 3) дотримання гендерного балансу при відборі учасників. Під час реалізації використовувалися питання з гайду, у т. ч. відкриті питання, ігрові елементи та прийоми, які допомогли зменшити емоційну напругу, налагодити дружні та партнерські стосунки з респондентами, прийоми, що стимулювали розповідь або, навпаки, «відсікали» побічні теми, що не мали відношення до дослідження. Усього проведено 4 глибинних інтерв'ю.

Виклад основного матеріалу

Опитані у ході експертного інтерв'ювання фахівці права зазначили, що результатами близько 60% адвокатських запитів є формальні відповіді від органів державної влади. Це дає підстави вважати про неналежну дієвість адвокатського запиту в реаліях правової практики сучасної України.

Відповідно до положень національного законодавства, якщо адвокатський запит передбачає надання значного обсягу інформації чи потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, тоді строк розгляду адвокатського запиту може бути збільшено до двадцяти робочих днів, але з обґрунтуванням причин такого продовження. Про це адвокату має бути повідомлено письмово, і не пізніше 5 робочих днів з дня отримання адвокатського запиту. Зазвичай відповідь надається в довгостроковий термін, обґрунтовуючи тим, що потрібно додати копію документів.

У випадку, якщо задоволення адвокатського запиту потребує виготовлення копій документів обсягом більше 10-ти сторінок, адвокат повинен відшкодувати фактичні витрати на копіювання і друк. Розмір означених витрат не може перевищувати норми витрат на копіювання та друк, встановлені Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інфор-

мації» зі змінами та доповненнями. Частиною третьою ст. 24 Закону № 5076 детерміновано: відмова в наданні інформації на адвокатський запит, неповне чи несвоєчасне надання інформації або надання даних, що не відповідають дійсності, тягне за собою відповідальність, яка встановлена законом, крім випадків відмови у наданні інформації з обмеженим доступом (Про доступ до публічної інформації).

Польський ринок адвокатських послуг, як стверджують сучасні теоретики, можна охарактеризувати як один з найбільш ліберальних у Європейському Союзі. У Польщі адвокатські запити в може надавати кожен, при цьому не обов'язково мати юридичну освіту. Правовою підставою означеної діяльності можна визначити Закон про свободу підприємницької діяльності («Ustawa o swobodzie dzialalnosci gospodarczej»). Як правило, такі «адвокатські послуги» стосуються надання письмових та усних консультацій, підготовки юридичних висновків, порад практичної допомоги при веденні судових справ, зокрема від імені учасника процесу складання процесуальних документів. Однак, при цьому, не підписуючи їх, тому що на представництво осіб у польських судах існує монополія адвокатів (пол. «adwokat lub radca prawny») (Legal newspaper online, 2020).

Правовий статус адвокатів в Польщі врегульований Законом про адвокатуру, який визначає основні права і обов'язки адвоката, порядок здобуття права та заняття адвокатської практики, інші аспекти діяльності адвоката. Поряд з тим процесуальні питання діяльності адвокатів врегульовані у Кодексі цивільного процесу (ст. 87 КЦП) та Кодексі кримінального процесу (ст. 82 ККП). Важливо, що польські адвокати повинні дотримуватися Кодексу адвокатської етики, що був прийнятий 14.12.2011 р. (Legal newspaper online, 2020).

Згідно з ч. 1 ст. 87 Кодексу цивільного процесу, адвокат або юрисконсульт може бути представником (пол. «radca prawny»). У справах, що стосуються інтелектуальної власності, – аналогічно теж патентний радник. Ст. 82 Кодексу процесу кримінального («Захисник») декларує, що захисником може бути одна особа, яка уповноважена до захисту у відповідності з положеннями закону про адвокатуру або закону про юрисконсультів. У Польщі захисник у кримінальному процесі – це завжди адвокат, у цивільному процесі – це адвокат або юрисконсульт. Також господарському та цивільному процесам представляти інтереси юридичної особи може член правління, директор, член спостережної ради

або іншого органу управління, юрисконсульт на підставі довіреності, який працює у штаті чи інша особа, «уповноважена належним чином діяти від юридичної особи». У цивільних справах інтереси учасника процесу може представляти близький родич.

У Польщі за загальним правилом допускається здійснення адвокатської практики закордонними фахівцями. Це передбачено в Законі про надання юридичної допомоги іноземними адвокатами, ухваленим у Польщі 5.07.2012 р. (пол. «Ustawa o swiadcheniu przez prawnikow zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej»). Поряд із тим для допуску юристів з країн Європейського Союзу та інших держав встановлені різні критерії. У Польщі іноземний юрист має пройти тест на знання законодавства, державної (польської) мови (письмової та усної), подати документи, що підтверджують його особу, мати закінчену юридичну освіту, право на заняття адвокатською практикою. Звільнення від тестування на знання законодавства допускається, якщо закордонний правник доведе те, що він займався юридичною практикою безперервно у Польщі протягом останніх трьох років перед поданням документів. У Польщі сплачується внесок у розмірі 1850 злотих (12500 грн) за допуск до отримання права на юридичну практику. Розмір внеску змінюється щороку, розраховується від розміру мінімальної пенсії.

На Рішенні Конституційного Суду України у справі про вільний вибір захисника (від 16.11.2000 р.) наголошує українська спільнота правозахисників. У цьому Рішенні розтлумачено ст. 59 Конституції України, зазначено, що фразу «кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» слід розуміти як «конституційне право підозрюваного, обвинуваченого й підсудного при захисті від обвинувачення та особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, із метою отримання правової допомоги полягає у праві вибирати захисником своїх прав особу, яка є фахівцем у галузі права, за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи».

У листопаді 2014 р. схожий запит № СК22/02 розглядав Конституційний Трибунал Польщі, за яким ухвалив Рішення: не тільки адвокати, юрисконсульти можуть займатися юридичною практикою, а й будь-які особи, що мають вищу юридичну освіту. Це Рішення Трибуналу підштовхнуло юридичні бюро, що не зареєстровані у польських органах адвокатського самоврядування, вільно надавати своїм клієнтам юридичні послуги.

Важливо, що у квітні 2016 р. Конституційний Трибунал у Польщі розглядав справу №К6/06 про доступ до юридичної професії. Було ухвалено Рішення від 19.04.2016 р., у резолютивній частині якого зазначалося: «... підготовка до професії, так само як і допуск до професії не може бути підданий необмеженій свободі... Відтак, законодавець повинен суворо контролювати дотримання стандартів юридичної професії, встановлювати відповідальність за неналежне надання правової допомоги. Для охорони прав осіб, що користуються правовою допомогою, Конституційний Трибунал поділяє критику щодо неприпустимості надання правової допомоги (у межах, встановлених законодавцем) поза контролем форм та моніторингу її якості зі сторони органів державної влади та органів місцевого самоврядування».

Станом на кінець червня 2011 року в офіційних реєстрах Польщі було зареєстровано 57 іноземних адвокатів. З них, 12 було з країн-членів Європейського Союзу. Між іншим, якщо проаналізувати контактні дані міжнародних юридичних фірм, примітно, що значна більшість з них має офіс у Варшаві. Інші – у інших містах, де зосереджений великий бізнес (Гданськ, Катовіце, Вроцлав). Можна зробити висновок, що в Польщі працюють кілька тисяч іноземних правників, які завжди заявляють про себе офіційним шляхом. Це може бути пов'язано з тим, що реєстрація іноземних правників (адвокатів) зумовлює поширення на них етичних приписів, можливості притягнення до дисциплінарної відповідальності у випадках їх порушення. Тому іноземні правники «успішно користуються» означеним Законом про свободу підприємницької діяльності, що не підлягає нагляду. Відсутність в органах адвокатського самоврядування офіційної реєстрації іноземного адвоката дає змогу оминати вимоги щодо рекламування послуг адвоката та пошуку клієнтів.

Таким чином, адвокати у Польщі нарікають на те, що іноземні правники перебувають у кращому становищі, бо уникаючи формальної реєстрації, їх не можна притягнути до дисциплінарної відповідальності (за порушення етичних норм професії правозахисника).

Закон про адвокатуру в Україні, ухвалений 19.12.1992 р., передбачав, що адвокатом може бути: «громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи за спеціальністю юриста або помічника адвоката не менше ніж два роки, склав кваліфікаційні іспити, отримав свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, прийняв Присягу адвоката Укра-

їни». Така конструкція проіснувала до 2006 р. Тоді у ст. 2 Закону були внесені зміни, громадянин України був замінений на «особу, яка має вищу юридичну освіту, що підтверджена дипломом України або (відповідно до міжнародних договорів України), дипломом іншої країни», серед кваліфікаційних вимог додали володіння державною мовою. Новий Закон про адвокатуру та адвокатську діяльність, який набув чинності 15.08.2012 р., задекларував це правило (за виключенням окремих положень). При цьому в новому Законі про адвокатуру передбачена можливість для іноземного адвоката здійснення своєї діяльності в Україні відповідно до вимог цього Закону. Проаналізуємо ці вимоги.

Важливою умовою для отримання в Україні права на адвокатську практику є наявність вищої юридичної освіти. Закон про адвокатуру (ст. 6) визначає, що під повною вищою юридичною освітою розуміється освіта, здобута в Україні або повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку («нострифікація» або процедура визнання дипломів іноземних країн, що здійснює Міністерство освіти та науки України). Цей підхід зазнавав неодноразової критики. Попри світові рейтинги ЗВО, у яких українські виші займають не перші місця, іноземному працівнику, який здобув освіту в Гарварді, Кембриджі та вирішив працювати в Україні, слід пройти процедуру визнання свого диплома в Україні. Цей процес тривалий, іноді займає місяці часу.

Порядок набуття в Україні адвокатом іноземної держави права на адвокатську практику врегульований ст. 59-61 Закону про адвокатуру. Іноземний адвокат за місцем свого проживання чи перебування в Україні звертається до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою щодо його включення до Єдиного реєстру адвокатів України (ЄРАУ). До заяви мають бути додані документи на підтвердження права цього іноземного адвоката на адвокатську практику в іноземній країні. Заява розглядається протягом десяти днів, у випадку відсутності підстав для відмови, приймається рішення щодо включення іноземного адвоката до ЄРАУ. На сайті Національної асоціації адвокатів України представлені Рішення Ради адвокатів України № 155 (1.06.2013 р.) – «Положення про Перелік документів та процедуру включення іноземного адвоката до ЄРАУ», викладене англійською мовою. На адвоката іноземної держави у процесі здійснення ним адвокатської діяльності на території України поширюються професійні права,

обов'язки адвоката, гарантії адвокатської діяльності, визначені законодавством України.

Щорічний внесок, що іноземні адвокати повинні сплачувати до органів адвокатського самоврядування, є визначеним Рішенням Ради адвокатів України № 157 від 1.06.2013 р., складає еквівалент 20-ти мінімальних заробітних плат, які встановлені на 1 січня того року, за який сплачуються внески. Таким чином, в Україні внески для іноземних адвокатів приблизно вдвічі більші за внески іноземних адвокатів у Польщі.

Відповідно до норм законодавства України звернутися з адвокатським запитом до когось може лише адвокат. Це має важливе значення, коли запит складається, подається помічником адвоката, чи коли складається та подається адвокатом, який здійснює діяльність у складі адвокатського бюро, об'єднання. Незалежно від того, чи складений запит особисто адвокатом, чи його помічником, у вихідних даних має міститися інформація саме про адвоката, підписаний запит має бути адвокатом. Важливо враховувати цю умову у випадках, коли запит виконується на бланку адвокатського об'єднання.

Для підтвердження повноважень на подання адвокатського запиту законодавство зобов'язує адвоката додавати посвідчені адвокатом копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю до запиту (як і ордер чи доручення органу, уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги). ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає коло суб'єктів, до яких адвокат може із запитом звернутися. Назвемо це коло суб'єктів розпорядниками інформації. Це органи публічної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, установи, організації, громадські об'єднання, фізичні особи (за згодою таких фізичних осіб) (Про адвокатуру та адвокатську діяльність).

Згідно із законодавством України, адвокатським запитом є письмове звернення. Проблематичним в отриманні інформації є норма, згідно з якою на суб'єктів інформаційних відносин, до яких спрямовується адвокатський запит, не покладається обов'язок щодо надання інформації з обмеженим доступом.

У ході експертного інтерв'ювання нами було встановлено, що орієнтовно один з трьох адвокатів нечітко розуміє, який саме режим має інформація, що вони запитують. І це не дивно, тому що вітчизняне законодавство є досить складним, постійно змінюється. Стаття 21 Закону України «Про інформацію» встановлює, що інформація

з обмеженим доступом – це є конфіденційна, таємна, службова інформація (Legal clinic of National legal University of the name of Yaroslav Wise, 2020). Причому конфіденційною є інформація про фізичну особу, інформація, доступ до якої є обмеженим фізичною або юридичною особою (крім суб'єктів владних повноважень). Важливо, що конфіденційна інформація може поширюватися за згодою відповідної особи у визначеному нею порядку. Тому під режим конфіденційної інформації може «потрапити» будь-яка інформація.

До службової інформації можуть належати дані, що містяться в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішньовідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці. Як показує практика, в Україні нерідко зустрічається ситуація невиконання судових рішень органами Державної податкової служби України щодо реєстрації податкових накладних.

В Україні створені регіональні центри з надання безоплатної правової допомоги. Насамперед, вони забезпечують участь захисника під час здійснення досудового розслідування та судового провадження у передбачених кримінальним процесуальним законодавством випадках для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, у випадках затримання особи, застосування до неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, адміністративного затримання чи адміністративного арешту, захисту засуджених осіб, спрямовують, координують та контролюють діяльність місцевих центрів.

Наведені статистичні дані щодо результатів надання БПД адвокатами (див. Рис. 1).

Відповідно до вищевказаних показників можна зробити висновки, що безоплатна правова допомога стосовно адвокатських запитів в Україні порівнюючи 2015–2020 зросла на 17813 тис. запитів – від юридичних і фізичних осіб.

Висновки та напрями подальших досліджень. Право адвоката вимагати певну інформацію – одне з найважливіших його прав і один з основних засобів отримання правової інформації

Рис. 1. Динаміка кількості прийнятих рішень про надання БПД

ції і один із інструментів для громадян доступу до публічної інформації. На сьогодні можна визначити низку проблем інформаційно-технічного характеру, а також вузького формалізму низки офіційних відповідей органів державної влади на адвокатські запити. Ця процедура вимагає повторного подання клопотання адвоката до відповідних органів, щоб вони розглянули ту саму інформацію.

Наразі назріла потреба спрощення процедури подання адвокатського запиту як засобу правової комунікації в сфері правозахисної діяльності. Зокрема, документообіг має подаватися в електронному вигляді і в зазначений термін виконання не менше як 5 робочих днів від моменту подання. Роль адвокатського запиту в сфері правозахисної діяльності – вид комунікації: спілкування і відбір пояснень та отримання інформації шляхом адвокатського запиту до відповідного органу.

Якщо аналізувати ринки адвокатських та юридичних послуг України та Польщі, можна сказати, що вони мають багато спільного, перебувають у процесі формування, поступово здійснюючи адаптацію своєї діяльності відповідно стандартам ЄС у даній галузі. Але, на відміну від України, Польща вже задекларувала монополію адвокатів на представництво інтересів у судах. Це відображено у Законі про адвокатуру та процесуальних кодексах. Складний шлях реформістичне очікує на адвокатуру України. Він передбачає запровадження адвокатської монополії на представництво інтересів клієнта у судах, підвищення гарантій адвокатської діяльності, престижу адвокатської професії загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України. *Портал Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 02.07.2021 р.).
2. Про доступ до публічної інформації: Закон України. *Портал Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 04.07.2021 р.).
3. *Higher school of Advocacy NAAU*. 2020. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/vykorystannya-advokatskogo-zapytu-ta-informatsijnogo-zapytu-u-shhodennij-diyalnosti-advokata/> (дата звернення: 03.07.2021 р.).
4. Чебаненко А. Запит у справі – важлива складова частина діяльності адвоката. *Адвокат*. 2003. № 3. С. 24–25.
5. Гвоздій В. П'ять плюсів і мінусів закону про адвокатуру. *Правовий тиждень*. 2012. № 24-26. URL: <http://smi.liga.net/articles/2012-08-01/6434558.htm>.
6. Прокоф'єва Д. Дослідження змісту категорій інформації з обмеженим доступом відповідно до чинного законодавства України. 2017. URL: <http://bezpeka.com/ru/lib/spec/art8.html>.
7. Provocator. 2020. URL: <https://pravokator.club/news/obmin-mizhnarodnym-dosvidom-z-nadannya-bezoplatnoyi-pravovoyi-dopomogy-vizyt-polskyh-advokativ-do-pravovogo-klubu-pravokator-lviv/> (дата звернення: 02.07.2021 р.).
8. Коренюк О. Інформація з обмеженим доступом: об'єкт господарських відносин. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. Серія Публічне право. 2018. № 2. С. 91–100.
9. Legal newspaper online. 2020. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/ukrayina-y-polshcha-dostup-inozemnih-advokativ-ta-pravnikiv-na-sumizhni-rinki.html> (дата звернення: 02.07.2021 р.).
10. Legal clinic of National legal University of the name of Yaroslav Wise. 2020. URL: <http://legalclinic>.

REFERENCES

1. *Law of Ukraine "On advocacy and advocate activity"* (2012), available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text/>.
2. *Law of Ukraine "On access to public information"* (2011), available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text/>.
3. *Higher school of Advocacy NAAU* (2020), available at: <https://www.hsa.org.ua/blog/vykorystannya-advokatskogo-zapytu-ta-informatsijnogo-zapytu-u-shhodennij-diyalnosti-advokata/>.
4. Chebanenko, A. (2003). *Query in business – component part of activity of advocate is important about advocacy and advocate*.
5. Gvozdiy, V. (2012). *Five pluses and minuses of law on advocacy*, available at: <http://smi.liga.net/articles/2012-08-01/6434558.htm>.
6. Prokof'eva, D. (2019). *Research of maintenance of categories of information with the limited access in accordance with the current legislation of Ukraine*, available at: <http://www.bezpeka.com/ru/lib/spec/law/art8.html>.
7. *Provocator* (2020), available at: <https://pravokator.club/news/obmin-mizhnarodnym-dosvidom-z-nadannya-bezoplatnoyi-pravovoyi-dopomogy-vizyt-polskyh-advokativ-do-pravovogo-klubu-pravokator-lviv/>.
8. Korenyuk, O. (2018), *Informaciya z obmezhenym dostupom: ob'yekt gospodars'kyx vidnosyn, Zovnishnya torgivlya: ekonomika, finansy, pravo. Seriya Publichne pravo*, 2, 91-100.
9. *Legal newspaper online* (2020), available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/ukrayina-y-polshcha-dostup-inozemnih-advokativ-ta-pravnikov-na-sumizhni-rinki.html>.
10. *Legal clinic of National legal University of the name of Yaroslav Wise* (2020), available at: <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2020/08/12/rejestratsiya-podatkovih-nakladnih>.